

ΔΗΓΗΜΑ

ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΜΟΥΤΖΕΣ

Σ' ὄλη τὴ χώρα Γύφτισα τὴ λέγανε. Ποῦθε ἦρθε. Ἀνήξερο. Ποιοὶ οἱ γονιοὶ τῆς, ἀνήξερο κι' αὐτό. Ἐνα ἀψηλὸ λιγνὸ κορίτσι κατὰμυρρο, ἠλοσημένιο, μὲ γύφτικα χαρακτηριστικὰ πού σου θυμίζαν κείνη ἢ χωριογύρα τὴ ζωὴ, τὰ τζαντήρια, τὸ λιοπύρι. Μονάχη σὰν ἀγριόγυδο. Ἄν κάπου τῆς δίδαν ψωμί κἀνα κομμάτι θάτρωγε, ἂ δὲ τῶχε δὲ θάτρωγε. Χωρὶς σπῆτι. Κανένα σταματισμένο κάρρο, ἢ κανένα καϊλῦμα, τὲς περισσότερες φορές ἢ φυλακὴ τὴ στεγάζαν. Σὺχνά, τὰ μεσημέρια, πού οἱ δρόμοι ἦσαν ὀλέρημοι, τὰ χαμίνια τὴ τραγουρίζαν ὥσπου—μιά πέτρα ἢ μιὰ μπαστουριά σὺν ἀναμεταξύ—ἢ Γύφτισσα νιγρέτα στὴ φυλακὴ. Ἔτσι περνοῦσε ἢ ζωὴ τῆς.

Θάταν δεκοχτὼ χρονῶ. Κι' αὐτὴ ἢ ζωὴ εἶχε ἀφίσει τὰ ἀδρά τῆς χνάρια στὰ μισιόδια τῆς Γύφτισσας. Ἐνα ἄπλανο βλέμμα, ἓνα ἠλίθιο χασκόγελο, σὰ ἀποκτηνωμένο καὶ κἀτι ζωηρό, λιονταρήσιο πὲς, σὺν μούτρο μὲ κείνο τὸ στεφάνι τῶν ἀταχτων μαλλιών.

Κι' ἢ ζωὴ μονότονη. Ἄλλοτες εἶχε καὶ λίγη διαφορὰ κάπου—κάπου.

Ἄφου τὴ φυλακῆσαν μιὰ δυὸ φορές κλειῖαν κι' οἱ πόρτες κι' ὀλομονάχεψε ἢ Γύφτισα. Κι' ἢ ζωὴ τῆς κέλαγε μονότονη.

Ἦταν ἓνα δειλινὸ Ἀύγουστιάτικο τὰ σπερνὰ μύλις πούχαν ἀπολύσει τοὺς Χριστιανούς κι' ἢ Γύφτισσα γυρνώντας ἀπ' τὸ πλάνημα τῆς εἶχε σταματήσει μπροστὰ στὴν ἐκκλησιὰ. Ἐπαιξε κἀτι δεκάρες στὴ τσέπη τῆς—Σαββάτο ἦταν, κι' εἶχε βγῆ στὴ διακονιά—καὶ μὲ κείνο τὸ ἄπλανο βλέμμα κυττοῦσε τὸ χρυσομένο σταυρὸ πάνω στὸ τροῦλο πού οἱ ἀντανάκλασες τοῦ λιοβασιλεμάτου ἀρχίζαν νὰ τοῦ δίδουν μιὰ αἴγλα, πού λὲς ἀνάιδε τοῦ μοσκολίβανου τὴ μυρουδιά.

Ὁ πάτερ—Ἀκάκιος ἔβγαине μαζὺ μὲ τὸ καντηλανάφτη:

—Ἄς . . . βρῶμα πού θὰ μαγαρίσης τὸ τόπο! φώναξε θυμωμένος ὁ καντηλανάφτης καθῶς εἶδε κει τὴ Γύφτισα.

Ἐκαμ' αὐτὴ ἓνα βῆμα' ἔρριξε μιὰ ματιὰ παραπονετικὴ κι' ἔστριψε.

—Ἄς σε πειράζει, Γιωργάκη.

Ἐλα παιδί μου εἶπε ὁ παπᾶς γυρίζοντας στὴ Γύφτισσα.

—Δὲν τὴν ἀφίσεις τὴ κολασμένη γέροντα, μουρμούρισε ὁ καντηλανάφτης.

Ὡστόσο ἢ Γύφτισα εἶχε γυρίσει· κύτταξε μὲνα πειστωμένο βλέμμα τὸ κλησάρχο κι' ὕστερα μ' ἓνα παιδακῆσιο ὕφος χτύπησε τὲς δεκάρες στὴ τσέπη τῆς. Σίμωσε στὸ παπᾶ.

Ἀνασήκωσε αὐτὸς λιγάκι τὸ καντηλαῦτι του κι' ὕστερα ἀρχίξε νὰ τῆς μουρμουρίζῃ μιὰ εὐκὴ.

Τὸν κύτταε αὐτὴ γιὰ κάμπο τὴ ὥρα, κι' ὕστερα τραβήχτηκε τὸ βλέμμα τῆς κι' ὀλότελα ἀποροφηθῆκε ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τῆς δύσης. Κυττοῦσε ἀχόρταγα τὸ λιοβασιλεμα, κείνες τὲς ῥοδόχρωμες λιτανεῖες τῶν σύγνεφων.

—Ἀμήν . . ἦν . . ἦν . . μουρμούριξε μηχανικὰ ὁ καντηλανάφτης ὕστερὰ ἀπὸ κἀθε εὐκὴ τοῦ πάτερ—Ἀκάκιου.

—Ὁ Θεὸς νὰ σε φωτίσει, τέκνον μου, ἀποχαιρέτησε ὁ παπᾶς.

Ἡ γύφτισα δὲν ἄκουε τίποτε. Θυμῶταν κἀτι παλῆς δῆγησες, παραμῦθια, φανταζόταν ἴσως τὴν αὐτὴ τῆς πάνω στὰ ῥοδόχρωμα πούπουλα.

—Γύφτισα! Γύφτισα! οὐρλιάσανε τὰ χαμίνια πού περιμέναν νὰ φύγῃ ὁ παπᾶς γιὰ ν' ἀρχίσουν.

Τραβήχτηκε αὐτὴ ἀπὸ τὴ ῥέμβη τῆς.

—Ἦταν ἐπίσω μου Σατανᾶ, μουρμούρισε, ἀρπώντας τὴ πρώτη φράση πού τῆς κατέβηκε.

Ἦταν πρόσφατη, ἓνα ἀπὸ τὰ ξόρκια τοῦ καντηλανάφτη.

—Σατανᾶ, σατανᾶ! . . οὐρλιάσαν οἱ γαβριάδες, ποῖς σε δασκάλεψε; Γύφτισσα, Γύφτισσα!

Κἀτι μᾶς ἐτοιμάζει, ψιθυρίζαν οἱ μάγκες. Καὶ πιάσαν πέτες.

Ἡ Γύφτισσα ὥστόσο εἶχε γαληνέψει. Τὰ ξόρκια τοῦ παπᾶ, ἢ ῥοδόχρωμες λιτανεῖες τάχα; τὴν εἶχαν γαληνέψει.

Ἐσκυψε τὸ κεφάλι καὶ προχώρησε θαρρετὰ γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ. Πῆρε στὰ χέρια τῆς τὸ σκουργιασμένο τὸ κλειδί, ἔτριξε στὴ σιδερένια κλειδωνιά κι' ἀνοίξε.

Ἡ μυδουδιά τῶν μουσκεμένων τοίχων μαζὺ μὲ τὴ μυρουδιά τῶν νηοσβυσμένων, κερδιῶν τῆς χτύπησε. Μιά ἀόριστη μυρωδιά λιβανισοῦ μαζὺ μὲ τὴ λαδίλα ἀπὸ τὸ κουροῦπι κει στὴ γωνιά . . .

Χλώμισσε ἢ Γύφτισα. Νόμισε πὼς τὰ κονίσματα τὴ κυττοῦσαν παραξένα.

Γονάισε . . . Σήκωσε τὸ χέρι νὰ κάμῃ τὸ Σταυρὸ τῆς. Σκούνητρισε στὴ μύτη. Ἐνοιωσε τότες τὴ γρηγοράδα τοῦ καιροῦ. Ὀχτῶ χρόνια πούχε δὲν εἶχε σηκώσει τὸ χέρι γιὰ σταυρὸ! Τὴν ἀπόσταση τοῦ καιροῦ τὴν εἶχε ἀναπάντεχα αἰστανθῆ. Ἀχτίδα φῶς, μὰ σκληρὴ . .

—Γύφτισσα, γύφτισσα! Πὰ νὰ φέρομε τὸ Γιωργάκη! φανάξαν τὰ χαμίνια.

Φοβήθηκε αὐτὴ. Ἐκαμε ξανὰ τὸ σταυρὸ τῆς φίλησε τὲς λακουδωμένες πλάκες καὶ βγῆκε ὄξω.

Φεύγοντας κύτταξε πάλι τὸ σταυρὸ. Οἱ τελευταῖες ἀναλαμπὲς τοῦ σούρουπου τὸν ὠμορφαιναν ἀκόμα.

Χτύπησε ἠλίθια τῆς δεκάρες στὴ τσέπη τῆς.

Περνοῦσαν οἱ μέρες. Ἡ Γύφτισσα κἀθε βράδυ ἀπόξω στὴν ἐκκλησιὰ.

Ὁ σταυρὸς ὁ θεῖκος τὴ τραβούσε. Ἀσύνειδα, ἀνήξερα ἀρχίξε ν' ἀγαπᾶ τὴν ἐκκλησιὰ. Πήγαине ταχυτὰ. Ὑστερα τῆς ἄρρεσε νὰ καθίξῃ στὸπεριγυρᾶλι νὰ κυττᾷ τὸ χρυσομένο σταυρὸ. Πάνω σ' ἓναπεζούλι, κάτωἀπόμιά ῥοδαριά κει στὴ γωνιά κἀθε βράδυ θάβλεπε κανεὶς τὴ Γύφτισσα. Κι' ἦταν τόσο ὠμορφη τότες!

Ὁ πάτερ—Ἀκάκιος ἔβλεπε αὐτὸ τ' ἀλλαγμὰ στὴ ζωὴ τῆς κι' ἐχαιρόνταν. Τῆς μιλοῦσε κάποτε, κι' αὐτὴ τοῦ μιλοῦσε. Κι' ἦταν μοναδικὸ αὐτό. Νὰ μιλήῃ ἢ Γύφτισσα.

Ὁσούρνὸς ὅμως σὰ νὰ τὴ καταρίστηκε μιὰ μέρα. Ἀνεξήγητα τὸ ξερβὸ τῆς πόδι ἀρχίξε νὰ πρήχεται. Στὴν ἀρχὴ δὲ πρόσεξε, σὲ λίγο δὲ μποροῦσε νὰ περπατήσῃ.

Δύστηχη Γύφτισσα! Καὶ τὰ χαμίνια τὴ πειράξαν διαν τὸ θέλαν.

Εἶχε ἀγριέψει αὐτὴ. Ἡ ἀκνησιὰ τὴ σκότωνε. Καὶ τὸ ψωμί ἔλειπε. Τὸ νερὸ! Ἐλειωνε ἢ Γύφτισσα. Καθισμένη πάντα πάνω σὺν πεζούλι κάτω ἀπ' τὴ ῥοδαριά . . .

Καὶ τὰ πειράγματα τῶ χαμινωῶ συχνότερα.

Ἐνα βράδυ σκολάζοντας τὸν σπερνὸ ὁ πάτερ—Ἀκάκιος τῶμαθε. Γύρισε σὺν περγιαύλι τῆς ἐκκλησιᾶς κι' ἀναζήτησε τὴ Γύφτισσα.

Τὴν εἶδε νὰ κοιτεται πάνω σὺν πεζούλι. Σίμωσε. Μὲ τὰ μά-